

UDC (УДК) 342.565.2 (477)
JEL Classification: K 10; K 33

Панкевич Олег Зіновійович,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загально-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: pankevych9@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6636-1330

Гаврильців Марія Теодорівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загально-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: marikeni777@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6735-7181

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ:
ДЕЯКІ ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЙОГО МІСЦЯ
В СУЧАСНОМУ МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВИ**

Анотація. Досліджено місце Конституційного Суду України в сучасному механізмі держави. Змінивши його статус як єдиного органу конституційної юрисдикції, конституційна реформа 2016 р. суттєво змінила його юридичну природу: він став самостійним органом конституційного контролю, рівновіддаленим від органів законодавчої, виконавчої, судової влади, президента та забезпечує дотримання принципу верховенства Конституції в їхній діяльності.

Ключові поняття: Конституційний Суд України, конституційна юстиція, конституційний контроль, поділ влади, конституційна реформа.

Pankevych Oleh,

PhD (Law), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of General Legal Disciplines,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: pankevych9@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6636-1330

Havryltsiv Mariya,

PhD (Law), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of General Legal Disciplines,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: marikeni777@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6735-7181

**THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE:
SOME DISCUSSION QUESTIONS ABOUT ITS PLACE
IN THE MODERN STATE MECHANISM**

Abstract. The constitutional reform in the field of justice in 2016 led to the development of the institution of constitutional justice in Ukraine. As a result of constitutional changes, the scientific discussion on the legal

nature and place of the Constitutional Court in the mechanism of the state has become especially relevant. The Constitutional Court is a legal institution, but it operates in both the system of legal and the system of political relations. Many of the decisions adopted by him on the basis of the Constitution have political and legal content and significance.

If the Constitutional Court declares acts or their individual provisions unconstitutional, they shall cease to be valid. Therefore, the bodies of constitutional control are called «negative lawmakers». However, in some cases they are also «positive legislators», which also characterizes the legal nature of the Constitutional Court, as its legal positions are characterized by normative-interpretative, generalizing nature and universality.

The article is devoted to the study of the legal nature and place of the Constitutional Court of Ukraine in the modern mechanism of the state. In essence, the Constitutional Court of Ukraine is the highest constitutional body and occupies a special place in the system of separation of powers. By changing the status of the Constitutional Court as the only body of constitutional jurisdiction, the 2016 constitutional reform significantly changed its nature: it became an independent body of constitutional control, equidistant from the legislative, executive, judicial bodies and president. On certain grounds, the Constitutional Court is above these bodies, because through the exercise of constitutional control, this body can influence their activities by resolving cases on the constitutionality of acts issued by them and the official interpretation of the Constitution of Ukraine.

Key concepts: Constitutional Court of Ukraine; constitutional justice; constitutional control; separation of powers; constitutional reform.

DOI 10.32518/2617-4162-2021-4-12-19

Вступ

Конституційна реформа в сфері правосуддя 2016 року стала важливою віхою у історії розвитку інституту конституційної юстиції в Україні. В результаті конституційних змін наукова дискусія про юридичну природу та місце Конституційного Суду України (далі – КСУ) в механізмі держави набула особливої актуальності. Фахівці досі дискутують з приводу того, чи можна тепер вважати КСУ органом судової влади, чи уособлює він якусь іншу владу в системі поділу влади в державі; якщо так, то яку саме, та чи узгоджується таке місце КСУ з конституційним принципом поділу влади в Україні?

Чіткість у розумінні статусу КСУ має не тільки важливе наукове, а й практичне значення, адже безпосередньо впливає на процес забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. Крім того, функціонування такого органу державної влади з невизначеним конституційно-правовим статусом може спричинити дестабілізацію правового порядку, порушення прав людини та навіть конституційні конфлікти в державі.

У правових державах сучасності, до яких прагне належати й Україна, конституційний контроль, поряд з іншими правовими інститутами, відіграє роль одного з найважливіших засобів забезпечення верховенства Конституції та реального існування конституціоналізму, що, своєю чергою, є ключовими для втілення принципу верховенства права.

Питанням, пов'язаним із визначенням місця КСУ в сучасному механізмі держави, присвячені праці таких дослідників, як

І. Бичков, В. Буняк, А. Івановська, В. Кампо, М. Козюбра, А. Крусян, Г. Мурашин, В. Мусіяка, М. Савчин, А. Селіванов, В. Скомороха. Однак, зважаючи на нагальність і багатоаспектність таких проблем, доводиться констатувати першочерговість потреби в подальших наукових дослідженнях означеної проблематики.

Метою статті є визначення юридичної природи та місця КСУ в сучасному механізмі держави в результаті конституційної реформи 2016 року.

1. КСУ в епіцентрі сучасної «конституційної кризи»

Видається цілком очевидним, що сьогодні вітчизняний орган конституційної юрисдикції, який повинен забезпечувати верховенство Конституції України, так би мовити, перебуває в центрі зіткнення політичних (а подеколи й економічних) інтересів різноманітних груп впливу. Досвід останніх років дав змогу доволі чітко зрозуміти, що такі обставини несуть небезпеку як для правової системи, так і для суспільства загалом, адже КСУ не повинен підпорядковуватись інтересам різноманітних політичних еліт, а завжди керуватись важливим конституційним положенням: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» (ч. 2 ст. 3 Конституції України) [1].

Доводиться констатувати, що рівень довіри українського суспільства до діяльності цього органу конституційної юрисдикції (особливо

після винесення ним протягом останніх років низки горезвісних рішень на кшталт офіційного тлумачення конституційного положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України» [2] чи різнотлумачення норми ст. 83 Конституції України про утворення і склад коаліції депутатських фракцій у рішеннях КСУ 2008 р. [3] та 2010 р. [4]) є доволі низьким. Відтак, і серед пересічних громадян України, і серед правозахисних організацій, політиків лунають різноманітні, часом доволі радикальні, твердження про доцільність існування такого державного органу, про його перезавантаження шляхом припинення повноважень усіх суддів КСУ, а то й про необхідність повної ліквідації КСУ як самостійної державної інституції [5, с. 32].

Як відомо, подібні заяви значно почастишали після ухвалення суддями КСУ наприкінці жовтня 2020 р. рішення про скасування кримінальної відповідальності за недостовірне декларування [6].

Це, своєю чергою, спричинило навколо-конституційну дискусію, розмови про загрозу скасування безвізового режиму, протести, обмін скандальними обвинуваченнями між суддівським корпусом та представниками громадянського суспільства – тобто все те, що в медіа та соцмережах характеризують як конституційну кризу [7].

Проте, всі обставини та причини цієї кризи потребують окремого зваженого та глибокого наукового дослідження. Натомість, у цій статті торкнемось лише частини «мозаїки» – питання про юридичну природу КСУ та його місце в системі органів державної влади на сучасному етапі.

2. Зміна правової природи КСУ внаслідок конституційної реформи 2016 року

Насамперед зауважимо, що конституційна реформа в сфері правосуддя, схвалена парламентом України 2 червня 2016 р., є другою системною конституційною реформою після конституційної політичної реформи 2004 р. Конституційна судова реформа 2016 р. [10] має низку позитивних законодавчих новел, спрямованих на створення справедливого, безстороннього та неупередженого суду. Крім того, зазначена реформа посилює незалежність КСУ, виводячи його за межі судової влади.

Водночас слід зауважити, що раніше (принаймні до 2016 р.) чимало українських науковців (М. Козюбра, Г. Мурашин, А. Селіванов, О. Скакун, В. Скомороха) характеризували КСУ як судовий орган або принаймні орган, що належить до судової гілки влади. Необхідно визнати, що у зазначений період дійсно

існували вагомі формальні аргументи для такої позиції, адже ч. 3 ст. 124 Конституції України в її первинній редакції 1996 р. чітко зазначала: «Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції» [8].

У цьому зв'язку цікавими є міркування А. Івановської, яка виокремила такі особливості, що відрізняють КСУ від судів загальної юрисдикції: спеціальна система законодавства; відмінність у способах та порядку формування, відмінність суб'єктів і процесуальної форми здійснення провадження, різна предметна компетенція, відмінності у юридичній природі актів [9, с. 21]. Окрім того, на переконання зазначеної дослідниці, між судами загальної юрисдикції та КСУ є суттєві відмінності функціонального характеру, оскільки КСУ здійснює особливі, лише йому властиві функції, провідна роль серед яких належить функції конституційного контролю. Ця функція пронизує всі повноваження КСУ, визначає його правовий статус в системі органів державної влади як особливого контролюючого органу, метою діяльності якого є забезпечення верховенства та прямої дії Конституції України на всій території держави [9, с. 21].

Водночас, гадаємо, ситуація зі з'ясуванням правової природи КСУ докорінно змінилась із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. № 1401-VIII [10], унаслідок чого із Розділу VIII «Правосуддя» виключено будь-яку згадку про КСУ. В такий спосіб, на думку одеських науковців, було «враховано особливе функціональне призначення КСУ та здійснюваний ним вплив на організацію та здійснення публічної влади» [11, с. 34]. На їхнє переконання, однією з визначальних причин заперечення судової природи КСУ є здійснення ним компетенційної діяльності, сутністю якої є конституційний контроль [11, с. 34].

Унаслідок конституційної реформи 2016 року з ч. 3 ст. 124 та ч. 1 ст. 147 Конституції України зникло положення про віднесення КСУ до судової влади й визначення КСУ як єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні. Проте, слід визнати, що така характеристика певною мірою відповідає і його сучасній ролі та сутності, адже КСУ зберіг більшість дореформених повноважень (окрім офіційного тлумачення законів), які забезпечують йому виняткову роль у структурі державного механізму України. Згідно з положеннями Розділу XII Конституції України [1], що мають конкретизацію в ст. 7 Закону України «Про Конституційний Суд України», цей орган:

1) вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність):

- законів та інших правових актів Верховної Ради України;
- актів Президента України;
- актів Кабінету Міністрів України;
- правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;
- питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

2) здійснює офіційне тлумачення Конституції України;

3) вирішує питання про відповідність вимогам статей 157 і 158 Конституції України законопроектів про внесення змін до Конституції України в порядку обов'язкового конституційного контролю;

4) надає висновки щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених статтями 111 і 151 Конституції України;

5) надає висновки про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції або законів України;

6) вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України [12].

Водночас у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Конституційний Суд України» зазначено ще одне, так би мовити, додаткове повноваження: «З метою захисту та відновлення прав особи Суд розглядає питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) акта (його окремих положень), який втратив чинність, але продовжує застосовуватись до правовідносин, що виникли під час його чинності» [12]. Зазначена норма дає можливість КСУ здійснювати конституційний контроль навіть тих актів, які втратили чинність. Слід зауважити, що загальні принципи дії закону в часі визначені в ст. 58 Конституції України. Однак, питання реалізації прав людини ускладнюється в тому випадку, якщо правовідносини розпочалися під час дії нормативно-правового акта, і продовжують існувати після того, як відповідний акт втратив чинність. Таким чином, здійснюючи розгляд питань щодо відповідності Конституції України актів (їх окре-

мих положень), які *втратили чинність*, КСУ здійснює ретроспективний конституційний контроль, чим забезпечує захист та відновлення прав особи, котрі були порушені такими законодавчими положеннями.

Реалізуючи функцію правового захисту Основного Закону, КСУ здійснює цілеспрямовану, передбачену Конституцією та законами України діяльність щодо вирішення питань про відповідність законів та інших правових актів Конституції України та офіційного тлумачення Конституції України. Тим самим Конституційний Суд України запобігає порушенням Конституції України та скасовує правові акти, що є неконституційними [13, с. 98].

Безумовно, розуміння реформованого статусу КСУ повинно бути відображено в рішеннях і висновках цього органу, через які втілюється механізм захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Однак, доводиться констатувати, що через вже усталене комплексне розуміння принципу верховенства права, в своїх правових позиціях орган конституційної юрисдикції не може відійти від стрижневих елементів забезпечення правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними), зокрема – доступу до правосуддя, називаючи діяльність КСУ з захисту прав і свобод людини «конституційним судочинством». Зокрема, у мотивувальній частині Рішення КСУ у справі за конституційною скаргою громадянки Левченко О. М. від 18 червня 2020 року № 5-р(П)/2020 зазначено: «Особливу роль у системі інституційного забезпечення «верховенства права» (правовладдя) відведено судовій владі загалом, а зокрема – *конституційному й адміністративному видам судочинства*. Саме ці два види судочинства покликані забезпечувати узгоджений характер усієї юридичної системи в умовах співіснування суперечливих норм, завдяки чому досягається дієвість верховенства права (правовладдя), тобто його ефективність» (абз. 1 пп. 2.1 п. 2 мотивувальної частини Рішення [14]).

Проте, навіть повноваження з розгляду КСУ конституційних скарг (ст. 151-1 Конституції України, ст. 55 Закону України «Про Конституційний Суд України»), на наш погляд, не свідчить про можливість віднести КСУ до судової влади, тому що такий розгляд *не є формою здійснення правосуддя*. В межах процедури провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою, на відміну від адміністративних судів, КСУ не здійснює відповідного процесуального розгляду питання для вирішення спору про право, а дає оцінку відповідності Конститу-

ції України (конституційності) законів і інших актів, чи їх окремих положень (Глава 11 Закону України «Про Конституційний Суд України» [12]. У цьому зв'язку слід навести думку судді КСУ у відставці В. М. Кампа: «Розглядаючи конституційні скарги, КСУ лише умовно здійснює правосуддя у традиційному сенсі, бо він судить (вирішує) не спори між людьми, а конфлікти між особою й державою щодо конституційності законів і інших актів. КСУ встановлює відповідність цих актів Конституції України, оскільки, на думку суб'єктів права на конституційну скаргу, вони порушують їхню гідність і права людини. До Реформи-2016 конституційне правосуддя прямого відношення до захисту прав конкретних громадян не мало, бо вони зверталися до КСУ лише з приводу абстрактного тлумачення положень Конституції й законів України, а не щодо захисту їхніх конституційних прав і свобод» [15, с. 53–54].

3. КСУ в механізмі поділу влади

Як відомо, у випадку визнання КСУ актів або їх окремих положень неконституційними, вони втрачають силу. У зв'язку з цим, в юриспруденції органи конституційного контролю прийнято називати «негативними законотворцями». Проте, в деяких випадках вони є і «позитивними законотворцями», що також характеризує правову природу КСУ, адже його правовим позиціям властивий нормативно-інтерпретаційний, узагальнювальний характер і загальнообов'язковість. Це стосується як рішень про офіційне тлумачення Конституції України, так і висновків про конституційність актів і процедур, які мають прецедентну природу та в своїй сукупності визначають конституційно-правовий простір, в межах якого можуть взаємодіяти суб'єкти правовідносин.

Такий перелік повноважень, насамперед можливість «негативного нормотворення» шляхом визнання неконституційними законів і інших актів вищих органів публічної влади, надає КСУ чималої ваги при прийнятті важливих державно-правових рішень, а тому робить його привабливим для окремих політичних сил, які шукають можливості контролювати цей орган або впливати на його діяльність.

Конституційний Суд є правовим інститутом, але він діє як у системі правових, так і в системі політичних відносин. Чимало ухвалених ним на основі Конституції рішень має політико-правовий зміст і значення. Отже, КСУ виступає як політико-правовий інститут. Тому не враховувати політичної ролі цього органу і його впливу на політику в державі було б очевидною помилкою. У цьому зв'язку варто погодитись з А. Крусян, яка звертає увагу на

політико-правовий потенціал конституційної юстиції та здатність КСУ ефективно впливати правовими засобами на політичну ситуацію в країні [16, с. 110].

Як слушно наголошує в цьому контексті відомий український конституціоналіст М. Савчин, «говорячи про місце конституційної юстиції у механізмі правового захисту конституції, а у вужчому розумінні – у системі поділу влад, слід сказати про *головну тенденцію* (курсив наш. – О. П., М. Г.). Сьогодні прийнято вважати, що конституційне правосуддя знаходиться поза межами системи поділу влад. Іншими словами, конституційну юстицію можна розуміти як особливу інституційну форму прояву вищої юридичної сили Основного Закону, тобто її гарантом» [17, с. 118].

Відтак, на наше переконання, сьогодні заслуговує на увагу думка про те, що поряд із законодавчою, виконавчою та судовою владою існує четверта гілка влади – контрольна, складовою якої пропонується визначати й КСУ [11, с. 33].

Компромісною і доволі цікавою видається точка зору І. Бичкова. У своєму дослідженні він виокремлює два аспекти місця КСУ в механізмі поділу влади: функціональний та інституціональний: «Виходячи з функціонального аспекту, ... КСУ фактично залишається професійним екстраординарним органом судової влади. На це вказує і юрисдикційний характер його діяльності, що неодмінно пов'язаний із вирішенням питань про право, і фаховий характер складу, форма рішень та процедура їх прийняття. Звісно, такий висновок жодним чином не означає, що КСУ повинен набувати ознак четвертої ланки юрисдикції, яка б здійснювала контроль рішень загальних судів, адже такий підхід суперечив би конституційним та законодавчим нормам, які визначають їх компетенцію. Але водночас можна констатувати, що КСУ певною мірою є інституційно лояльним до судової гілки влади, виходячи зі спільної мети забезпечення принципу верховенства права та потреб забезпечення одноманітності у правозастосуванні в межах національної правової системи. Що ж стосується інституціонального аспекту місця КСУ в механізмі поділу влади, то виходячи з обраної вітчизняним законодавцем нормативно-правової моделі визначення його неупереджено «арбітражного» статусу, порядку формування та юридичної сили прийнятих рішень, він беззаперечно виступає специфічним органом влади, що не входить до жодної з гілок влади та є рівновіддаленим від них» [18, с. 137].

Реформувавши статус КСУ як єдиного органу конституційної юрисдикції, конституційна реформа 2016 р. суттєво змінила його

правову природу: він став самостійним органом конституційного контролю, рівновіддаленим від органів законодавчої, виконавчої, судової влади, президента та забезпечує дотримання принципу верховенства Конституції в їхній діяльності.

На завершення зазначимо, що в сучасних юридичних реаліях є чимало парадоксального. Наприклад, із зарубіжного досвіду відомо, що Швейцарська Конфедерація (офіційна назва – нім. *Schweizerische Eidgenossenschaft*, фр. *Confederation Suisse*, іт. *Confederazione Svizzera*, рет. *Confederaziun svizra*) де-факто сьогодні є федерацією.

З іншого боку, якщо «найвищим судом у системі судоустрою України» є «Верховний Суд» (ч. 3 ст. 125 Конституції України), а не Верховний Суд *України*, то питання «Чи є Конституційний Суд *судом*?» [19; 20] не видається таким вже й дивним. Зрештою, пригадується афоризм Козьми Прутка: «Якщо на клітці слона прочитаєш напис «буйвол», не вір очам своїм».

Висновки

Отже, мовлячи про місце КСУ в механізмі держави, необхідно зазначити, що він є вищим

конституційним органом і посідає особливе місце в системі поділу влади, яка закріплена в Конституції України. За своїм статусом КСУ належить до системи вищих органів державної влади, є на рівні таких інститутів державної влади, як Глава держави, Парламент, Уряд, Верховний Суд. За певними ознаками КСУ стоїть навіть вище цих органів, адже через здійснення конституційного контролю цей орган може впливати на їхню діяльність шляхом вирішення справ про конституційність виданих ними актів і офіційного тлумачення Конституції України.

Для вирішення проблеми визначення місця КСУ в структурі механізму держави, на наше переконання, необхідно відійти від традиційного способу встановлення особливостей його взаємодії з іншими органами державної влади та звернути увагу на те, яку виняткову роль виконує орган спеціалізованого конституційного контролю стосовно Конституції України, забезпечуючи принцип верховенства останньої. З огляду на це окремі аспекти зазначеного напряму досліджень потребують подальшого вивчення та стануть предметом наступних наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4904>
2. Рішення Конституційного Суду України від 15.03.2016 № 1-пп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16#Text>
3. Рішення Конституційного Суду України від 17.09.2008 № 16-пп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-08#Text>
4. Рішення Конституційного Суду України від 06.04.2010 № 11-пп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-10#Text>
5. Панкевич О. Застосування Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод та практики Страсбурзького суду в конституційному судочинстві України (спроба статистичного аналізу). *Публічне право*. 2020. № 4. С. 32–41.
6. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.2020 № 13-п/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>
7. Мігачова О. Конституційна криза чи штучний скандал? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3147244-konstitucijna-kriza-ci-stucnij-skandal.html>
8. Конституція України від 28.06.1996 (Документ 254к/96-ВР, перша редакція). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text>
9. Івановська І. М. Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції: організаційно-правові та функціональні відмінності. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 24–25 жовтня 2019 р.)*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 18–21.
10. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>
11. Терлецький Д. С., Батан Ю. Д., Запорожець В. І. Конституційна юстиція : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Д. С. Терлецького. Одеса, 2021. 154 с.
12. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#n25>

13. Судові та правоохоронні органи України : навчальний посібник / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Ю. С. Назар, М. Т. Гаврильців, Г. Ю. Лук'янова та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 388 с.
14. Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2020 р. № 5-п(II)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-20#Text>.
15. Кампо В. М. Конституція і становлення конституційної демократії в Україні (2014–2018 роки). Київ : Гамазин, 2019. 172 с.
16. Крусян А. Р. Конституция в системе современного конституционализма: теория и украинские реалии. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. 2007. Т. 6. С. 208–214.
17. Савчин М. Конституційна юстиція та забезпечення конституційного порядку: 2005–2020 : монографія. Ужгород : Вид-во РІК-У, 2020. 384 с.
18. Бичков І. Г. Місце органів конституційної юрисдикції в механізмі стримувань і противаг демократичної правової держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2021. 238 с.
19. Буняк В. Чи є Конституційний Суд України судом? URL: <http://bsb-partners.com/chy-ye-konstytuczijnyj-sud-ukrayiny-sudom/#top>
20. Мусіяка В. Чи є Конституційний суд судом? URL: https://zn.ua/ukr/internal/chi-ye-konstituciyniy-sud-sudom-243696_.html

References

1. Konstytutsiya Ukrayiny [The Constitution of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4904> [in Ukr.].
2. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine] vid 15.03.2016 № 1-пп/2016. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16#Text> [in Ukr.].
3. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine] vid 17.09.2008 № 16-пп/2008. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-08#Text> [in Ukr.].
4. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine] vid 06.04.2010 № 11-пп/2010. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-10#Text> [in Ukr.].
5. Pankevych, O. (2020). Zastosuvannya Yevropeys'koyi konventsiyi pro zakhyst prav lyudyny y osnovopolozhnykh svobod ta praktyky Strasburz'koho sudu v konstytutsiynomu sudochynstvi Ukrayiny (sproba statystychnoho analizu) [Application of the European Convention on Human Rights and the Practice of the Strasbourg Court in the constitutional proceedings of Ukraine (statistical analysis attempt)]. *Publichne pravo (Public law)*, 4, 32–41 [in Ukr.].
6. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine] vid 27.10.2020 № 13-п/2020. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text> [in Ukr.].
7. Migachova, O. (2020). Konstytutsiyna kryza chy shtuchnyy skandal? [Constitutional crisis or artificial scandal?]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3147244-konstitucijna-kryza-ci-stucnij-skandal.html> [in Ukr.].
8. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28.06.1996 (Dokument 254k/96-VR, persha redaktsiya) [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996 (Document 254k / 96-VR, first edition)]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text> [in Ukr.].
9. Ivanovskaya, I. M. (2019). Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny ta sudy zahal'noyi yurysdyktsiyi: orhanizatsiynopravovi ta funktsional'ni vidminnosti [The Constitutional Court of Ukraine and courts of general jurisdiction: organizational, legal and functional differences]. In *Suchasni vyklyky ta aktual'ni problemy sudovoyi reformy v Ukrayini (Modern challenges and current problems of judicial reform in Ukraine)*. Chernivtsi, 18–21 [in Ukr.].
10. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo pravosuddya) : Zakon Ukrayiny [On amendments to the Constitution of Ukraine (regarding justice)» : Law of Ukraine] (2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> [in Ukr.].
11. Terletsky, D. S., Batan, Yu. D., & Zaporozhets, V. I. (2021). Konstytutsiyna yustytisiya [Constitutional justice]. Odessa [in Ukr.].
12. Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny : Zakon Ukrayiny [On the Constitutional Court of Ukraine : Law of Ukraine] (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#n25> [in Ukr.].
13. Kovaliv, M. V., Yesimov, S. S., Nazar, Yu. S., Havryltsiv, M. T., Luk'ianova, H. Iu. ta in. (2016). Sudovi ta pravookhoronni orhany Ukrainy. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukr.].
14. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine] vid 18.06.2020 № 5-п(II)/2020. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-20#Text> [in Ukr.].
15. Kampo, V. (2019). Konstytutsiya i stanovlennya konstytutsiynoyi demokratiyi v Ukrayini (2014–18 roky) [Constitution and the formation of constitutional democracy in Ukraine (2014–18)]. K. : Gamazin [in Ukr.].

16. Krusyan, A. R. (2007). Konstytutsyya v systeme sovremennoho konstytutsyonalizmu: teoriya y ukraïnskye realyy [The Constitution in the System of Modern Constitutionalism: Theory and Ukrainian Realities]. *Naukovi pratsi Odes'koyi natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi (Scientific works of Odessa National Law Academy)*, 6, 208–214 [in Russ.].
17. Savchyn, M. (2020). Konstytutsiyna yustytisiya ta zabezpechennya konstytutsiynoho poriadku: 2005–2020 [Constitutional justice and ensuring the constitutional order: 2005–2020]. Uzhhorod: RIK-U Publishing House [in Ukr.].
18. Bychkov, I. G. (2021). Mistse orhaniv konstytutsiynoyi yurysdyktsiyi v mekhanizmi strymuvan' i protyvah demokratychnoyi pravovoyi derzhavy [The place of bodies of constitutional jurisdiction in the mechanism of checks and balances of the democratic legal state]. Kharkiv [in Ukr.].
19. Bunyak, V. (2020). Chy ye Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny sudom? [Is the Constitutional Court of Ukraine a court?]. Retrieved from <http://bsb-partners.com/chy-ye-konstytuczijnyj-sud-ukrayiny-sudom/#top> [in Ukr.].
20. Musiyaka, V. (2017). Chy ye Konstytutsiynyy sud sudom? [Is the Constitutional Court a court?]. Retrieved from https://zn.ua/ukr/internal/chi-ye-konstituciyniy-sud-sudom-243696_.html [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 25.10.2021

прийнята до друку 23.11.2021

The article: is received 25.10.2021

is accepted 23.11.2021